

O'QUV FAOLIYATI VA SHAXSLARARO MUNOSABATLARDA MOTIVATSIYA

Bashirov Alibek

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

San'atshunoslik fakulteti

musiq ta'limi kechki 25/1guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19549411>

Annotatsiya: Mazkur tezisda o'quv faoliyati jarayonida motivatsiyaning o'rni hamda shaxslararo munosabatlarda uning ahamiyati tahlil qilinadi. O'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishi, bilimlarni samarali o'zlashtirishi va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishida motivatsiya muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, ichki va tashqi motivatsiyaning o'quv faoliyatiga ta'siri yoritilgan.

Kalit so'zlar: motivatsiya, o'quv faoliyati, shaxslararo munosabatlar, ichki motivatsiya, tashqi motivatsiya, ta'lim jarayoni.

Аннотация: В данной работе рассматривается роль мотивации в учебной деятельности и межличностных отношениях. Подчеркивается значение внутренней и внешней мотивации в процессе обучения и формировании личности учащегося.

Ключевые слова: мотивация, учебная деятельность, межличностные отношения, внутренняя мотивация, внешняя мотивация, образовательный процесс.

Abstract: This thesis analyzes the role of motivation in learning activities and interpersonal relationships. The importance of internal and external motivation in the educational process and personality development of students is highlighted.

Key words: motivation, learning activity, interpersonal relations, internal motivation, external motivation, educational process.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilimlarni samarali o'zlashtirishi ko'plab psixologik omillarga bog'liq. Shunday omillardan biri motivatsiya hisoblanadi. Motivatsiya inson faoliyatini harakatga keltiruvchi ichki va tashqi sabablar majmuasidir. O'quv faoliyatida motivatsiya o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularni faol o'rganishga undaydi.

Shuningdek, motivatsiya nafaqat o'quv faoliyatida, balki shaxslararo munosabatlarda ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar o'rtasidagi ijobiy munosabatlar, o'zaro yordam va hamkorlik muhitining shakllanishida motivatsiya muhim ahamiyatga ega. Psixologiyada motivatsiya shaxs faoliyatini boshqaruvchi muhim psixologik jarayonlardan biri sifatida qaraladi. Motivatsiya insonning maqsadga yo'naltirilgan faoliyatini belgilab beradi va uning xatti-harakatlarini tartibga soladi. O'quv faoliyatida motivatsiya o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ehtiyoji, qiziqishi va intilishlari bilan bevosita bog'liqdir. Agar o'quvchida o'qishga nisbatan kuchli motivatsiya mavjud bo'lsa, u o'quv jarayonida faolroq ishtirok etadi va bilimlarni samarali o'zlashtiradi.

Motivatsiyaning shakllanishida o'quvchining ehtiyojlari muhim rol o'ynaydi. Inson ehtiyojlari uning faoliyatini harakatga keltiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Masalan, bilimga bo'lgan ehtiyoj o'quv faoliyatining muhim motivlaridan biridir. O'quvchilar yangi bilimlarni o'rganish orqali o'z dunyoqarashini kengaytiradi va intellektual rivojlanishga erishadi.

Shuningdek, o'quv faoliyatida motivatsiya o'quvchilarning **bilish jarayonlari** bilan ham uzviy bog'liqdir. Diqqat, xotira, tafakkur va tasavvur kabi psixik jarayonlarning samarali ishlashi motivatsiya darajasiga bog'liq bo'ladi. Agar o'quvchi o'rganayotgan mavzuga qiziqsa, u diqqatini yaxshiroq jamlaydi, ma'lumotlarni tezroq eslab qoladi va ularni tahlil qilishga harakat qiladi.

Shaxslararo munosabatlarda ham motivatsiya muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar o'rtasida ijobiy munosabatlarning shakllanishi ko'pincha ularning umumiy maqsad va qiziqishlariga bog'liq bo'ladi. Birgalikda faoliyat olib borish, guruhli topshiriqlarni bajarish va o'zaro yordam ko'rsatish jarayonida o'quvchilarning ijtimoiy motivlari rivojlanadi. Bu esa jamoada hamkorlik va o'zaro hurmat muhitining shakllanishiga yordam beradi.

Motivatsiyaning rivojlanishida o'qituvchining pedagogik faoliyati ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil etsa, ularning o'quv faoliyatiga bo'lgan motivatsiyasi ortadi. Shuningdek, rag'batlantirish, maqtov va qo'llab-quvvatlash kabi pedagogik usullar o'quvchilarning o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, o'quvchilarning motivatsiyasi ularning o'z-o'zini baholashi bilan ham bog'liqdir. Agar o'quvchi o'z imkoniyatlariga ishonsa va o'zini muvaffaqiyatga erisha oladigan shaxs deb hisoblasa, u o'quv faoliyatida yanada faolroq bo'ladi. Aksincha, o'ziga bo'lgan ishonch past bo'lgan o'quvchilarda motivatsiya darajasi ham past bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, motivatsiya o'quvchilarning o'z-o'zini baholashi bilan ham chambarchas bog'liqdir. O'quvchining o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchi uning o'quv faoliyatidagi faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agar o'quvchi o'zini muvaffaqiyatga erisha oladigan shaxs deb hisoblasa, u murakkab topshiriqlardan ham qo'rqmaydi va bilimlarni o'zlashtirishga faol intiladi. Aksincha, o'ziga bo'lgan ishonch past bo'lgan o'quvchilarda o'quv faoliyatiga nisbatan motivatsiya darajasi ham pasayishi mumkin (G'oziev, 2002, 216–217-betlar).

Motivatsiyaning shakllanishida ijtimoiy muhit ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar o'z tengdoshlari bilan muloqot jarayonida turli ijtimoiy tajribalarni o'zlashtiradi. Guruhli faoliyat, jamoaviy topshiriqlar va birgalikdagi o'yinlar o'quvchilarning ijtimoiy motivlarini rivojlantiradi. Bu esa ularning shaxslararo munosabatlarini mustahkamlaydi hamda o'zaro hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi (Davletshin, 2010, 153–154-betlar).

Psixolog A.N. Leontyev motivatsiyani shaxs faoliyatining muhim tarkibiy qismi sifatida baholaydi. Uning fikriga ko'ra, har qanday faoliyatning asosida ma'lum bir motiv yotadi. Agar o'quv faoliyatining motivi kuchli bo'lsa, o'quvchi o'z oldiga qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun ko'proq harakat qiladi. Shu sababli ta'lim jarayonida o'quvchilarning motivlarini shakllantirish pedagogik faoliyatning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi (Leontyev, 2004, 95–97-betlar).

Bundan tashqari, motivatsiya o'quvchilarning o'z-o'zini baholashi bilan ham chambarchas bog'liqdir. O'quvchining o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchi uning o'quv faoliyatidagi faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agar o'quvchi o'zini muvaffaqiyatga erisha oladigan shaxs deb hisoblasa, u murakkab topshiriqlardan ham qo'rqmaydi va bilimlarni o'zlashtirishga faol intiladi. Aksincha, o'ziga bo'lgan ishonch past bo'lgan o'quvchilarda o'quv faoliyatiga nisbatan motivatsiya darajasi ham pasayishi mumkin (G'oziev, 2002, 216–217-betlar).

Motivatsiyaning shakllanishida ijtimoiy muhit ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar o'z tengdoshlari bilan muloqot jarayonida turli ijtimoiy tajribalarni o'zlashtiradi. Guruhli faoliyat, jamoaviy topshiriqlar va birgalikdagi o'yinlar o'quvchilarning ijtimoiy motivlarini rivojlantiradi. Bu esa ularning shaxslararo munosabatlarini mustahkamlaydi hamda o'zaro hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi (Davletshin, 2010, 153–154-betlar).

Psixolog A.N. Leontyev motivatsiyani shaxs faoliyatining muhim tarkibiy qismi sifatida baholaydi. Uning fikriga ko'ra, har qanday faoliyatning asosida ma'lum bir motiv yotadi. Agar o'quv faoliyatining motivi kuchli bo'lsa, o'quvchi o'z oldiga qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun

ko'proq harakat qiladi. Shu sababli ta'lim jarayonida o'quvchilarning motivlarini shakllantirish pedagogik faoliyatning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi (Leontyev, 2004, 95–97-betlar).

Xulosa qilib aytganda, motivatsiya o'quv faoliyatining muhim psixologik omillaridan biri hisoblanadi. U o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga undaydi va bilimlarni samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

Shuningdek, motivatsiya shaxslararo munosabatlarning rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Ijobiy motivatsiya mavjud bo'lgan jamoada o'quvchilar o'rtasida hamkorlik, hurmat va o'zaro tushunish muhitini shakllantirish mumkin. Shu sababli ta'lim jarayonida o'quvchilarning motivatsiyasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Davletshin M.G. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2010. – 145–150-betlar.
2. G'oziev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2002. – 210–215-betlar.
3. Vygotskiy L.S. Psixologiya razvitiya rebenka. – Moskva: Prosvesheniye, 1991. – 120–125-betlar.
4. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent, 2012. – 165–170-betlar.